

ראש השנה במקרא: "וידבר ה' אל משה לאמור: דבר אל בני ישראל לאמור: בחודש הש-
ביעי באחד לחודש יהיה לכם שבתון. זכרונן תרועה מקרא קודש: כל מלאכת עבודה לא תע-
תעשו, והקרבתם אשה לה' (ויקרא כ"ג, כ"ג-כ"ה)

"ובחודש השביעי באחד לחודש מקרא קודש יהיה לכם כל מלאכה לא תעשו. יום תרועה יהיה
להם" (במדבר כ"ט א')

ראש הנשה בנ"ך: "תקעו בחודש שופר, בכסה לפנים חגנו, כי חוק לישראל הוא, משפט
לאלקי יעקב" (תהלים פרק א' ד-ה')

"וישבו הכהנים והלויים והשוערים והמשוררים ומן העם והנתינים וכל ישראל בעריהם ויג-
החודש השביעי ובנפ ישראל בעריהם: ויאספו כל העם כאיש אחד אל הרחוב אשר לפני שער
המים, ויאמרו לעזרא הספר חהביא את ספר התורה אשר צוה ה' לבני ישראל: ויביא ע

עזרא הכהן את התורה לפני הקהל מאיש ועד אשה וכל מבין לשמע, ביום אחד לחודש השביעי

ויקרא בו לפני הרחוב אשר לפני שער המים מן האור עד מחצית היום נגד האנשים והנשים
והמבינים: ואזני העם אל ספר התורה: היעמוד עזרא הספר על מגדל עץ אשר עשו לדבר,

ויעמד אצלו מתחיה, ושמע, ועניה, ואוריה, וחלקיה ומעשיה על ימינו: ומשאלו: פדיה
ומישאל, ומלכיה, וחשם, וחשבדנה, זכריה, משלם: ויפתח עזרא הספר לעיני כל העם כי מעל

כל העם היה: וכפתחו עמדו כל העם: ויברך עזרא את השם האלקים הגדול, ויענו כל העם
אמן אמן במעל ידיהם, ויקדו וישתחוו להשם אפירם ארצה: וישוע ובני, ושרביה, ימין,

עקוב, שבתי, הודיה, מעשיה, קליטא, עזריה, יוזבד, חנן, פלאיה, והלויים מבינים את ה-
העם לתורה, והעם על עמדם: ויקראו בספרות אלקים מפרש ושום שכל ויבצנו במקרא:

ויאמר נחמיה, הוא התרשחא, ועזרא הכהן הספר, והלויים ממבינים את העם, לכל העם: היום
קדש הוא, להשם אלקיכם, אל תתאבלו ואל תבכו, כי בוכים כל העם כשמעם את דברי התורה:

ואמר להם: לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאיך נכון לו כי קדוש היום
לאדנינו ואל תעצבו פי השם היא מעוזכם: והלויים מחשים לכל העם לאמר: הסו כי היום

קדש, ואל תעצבו: וילכו כל העם לאכל ולשתות ולשלח מנות ולעשות שמחה גדולה, כי הבינו
בדברים אשר הודיע להם. (נחמיה א' ע"ג ח' א-י"ב).

בתלמוד ראש השנה

"בארבעה פרקים העולם נידון: בפסח על החבואה, בעצרת על פירות האילן, בראש השנה-
כל באי העולם עוברין לפניו כבני מרון. שנאמר: היוצר יחד ליבם המבין אל כל מעש-

הם" (תהלים ל"ג ט"ו) ובחג (סוכות) נידונין על המים" (ראש המשנה פרק א' משנה ב')

"הכל נידונין בראש השנה וגזר דינם מתחתם ביום הכיפורים, דברי רבי מאיר, רבי יהודה
אומר משום רבי עקיבא, הכל נידונין בראש השנה וגזר דינם של כל אחד ואחד מתחתם

בזמנו. בפסח על החבואה, בעצרת על פירות האילן ובחג על המים" (תוספתא ראש השנה א)

"אמר רבי כרוספדאי אמר רבי יוחנן: שלשה ספרים נפתחים בראש השנה, אחד של
צדיקים גמורים ואחד של רשעים גמורים ואחד של בינונים, של צדיקים גמורים נכתבים

ונחתמים לאלתר לחיים. של רשעים גמורים נכתבים ונחתמים לאלתר למיתה ובינוניים
חלויים ועומדים מראש השנה עד יום הכיפורים. זכו נכתבו לחיים, לא זכו נכתבים למיתה
(ראש הנשה ט"ז עמוד ב') על כגון דא היו אומרים בישיבות של נובהרדוק (בעלי מוסר)

הבינוניים דומים למי שנידון למוות והוא עומר על כסא ומעליו חבל התליה, אם מוציאים את הכסא שמתחתיו הוא ~~מא~~ ימות, ולהיפך אם יסירו את חבל התלינה הוא יחיה...
אמרו חז"ל בנוהג שבעולם אדם שיש לו דין - לובש שחורים ומתעטף שחורים ומגדל שער, שאין יודע היאך יצא דינו, אבל ישראל אינם כן, אלא לובשים לבנים ומתעטפים לבנים ומגלחים ואוכלים ושותים ומששמחים יודעין שהקדוש ברוך הוא עושה להם נסים" (ירושלמי ראש השנה הלכה ג').

מפנימם אין אומרים הלל בראש השנה וביום הכיפורים? שאלה זו שאלו מלאכי השרת את הקובץ ברוך הוא השאלה מובאת במסכת ראש השנה דף ל"ב ע"ב ושם נאמר: "אמר רבי אבהו אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא, רבננו של עולם לפני מה אין ישראל אומרים שירה לפניך בראש השנה וביום הכיפורים אמר להם איפשר מלך יושב על כסא דין וספרי חיים ומתים פתוחין לפניו וישראל אומרים שירה?"

ראש השנה בחקופת התנ"ך היה נוהג רק יום אחד כפי שהבאנו בראש השנה בחנ"ך (נחמיה ז וז) קביעת החודש הייתה בזמן הבית השני על ידי ראית הלבנה בחדושה מצד שני עדים. שהודיעו פסי בית הדין בירושלים. הואיל וראש השנה הוא באחד בחודש ואי אפשר היה להודיע במקומו המרוחקים מירושלים בארץ ובגולה את יום קביעת החודש חגגו במקומות אלה את ראש השנה ימים גם בירושלים עצמה, בימים שחא באו העדים כלל או שלא הופיעו בעצות הקבועות ביום שלשום לאלול, מן הזמן ההוא נשתרש המנהג לחוג ראש השנה שני ימים גם בארץ ובירושלים ולראות בשני הימים קדושה אחת מה שנקרא יומא אריכתא (יום ארוך) מה שאין כן בכל התגית ישנם מנהגים שונים ומשונים שנוהגים בראש השנה לכל עדה בישראל המנהגשלו, לדוגמא: מיד שבאים מבית הכנסת בליל ראשון של ראש השנה לאחר "הקידוש" נוהגים לברך על פירות שהשתבחה בהם ארץ ישראל כגון: חמרים ואומרים: יהי רצון מלפני אבינו שבשמים שיתמו שונאינו ואויבינו. על רמונים - יהי רצון מלפני אבינו שבשמים שנרבה זכיות כ רימון. תפוח בדבש - יהי רצון וכו' שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה. קרא - יהי רצון וכו' שחקרע רוע גזר דינו ויקראו לפניך זכויותינו. רוביא - ... שירבו זכויותינו. כרתי - ... שיכרתו שונאינו. סיקא - ... שיסתלקו אויבינו ומשחיננו. דגים - ... שנפרה ונרבה כדגים. ראש כבש - ... שנהיה לזנב.

ביום הראשון הולכים ל"תשליך" לנהר שיש בו דגים, לפי המדרש כאשר הלך אברהם אבינו ע"ה לעקוד את בנו יצחק, הוליקו השטן במים עד צוארו. ואמר אברהם הושפעם כי באו מים עד נפש וניצל. מספרים על צדיק אחד שהיה בדרכו לעשות תשליך ביחידות. פעם אחת בא אחריו חסיד אחר בסתר בעת שהצדיק אמר את סדר התשליך, הצדיק הרגיש כי משהו עוקב אחריו ולאחר שפנה כה אפה ראה את החסיד והוא שאל אותו מה מעשיך פה? השיב לו החסיד אני רוצה לקחת את העונות שלי הרבי שלי שמשליך אותם לנהר על כך אמר מי שאמר זה הפירוש על הנאמר "אבותינו חטאו ואיננו ואנחנו עונותיהם סבלנו" באופן שחיי נאה כי אבותינו היו רעים מאתנו ואנחנו טובים מהם וזה הרי תמוה אלא הפירוש כל מה שנחשב אצל אבותינו כחטא הרי אצלנו זה כמצוה... מענין לענין באותו ענין: בירושלים היו הולכים אנשי קרית משה ובית הכרם לעשות את התשליך בכריכת האוניברסיטה בגבעת רם, פעם הלכנו לשם ביום ראש השנה, וחזרו כלעומת שבאנו. שומר הבריכה לא נתן לעשות את השתליך בכריכת בטענה כי הצגים ימותו מהעוות שנזרוק

יהי רצון וכו' שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה. קרא - יהי רצון וכו' שחקרע רוע גזר דינו ויקראו לפניך זכויותינו. רוביא - ... שירבו זכויותינו. כרתי - ... שיכרתו שונאינו. סיקא - ... שיסתלקו אויבינו ומשחיננו. דגים - ... שנפרה ונרבה כדגים. ראש כבש - ... שנהיה לזנב.

ביום הראשון הולכים ל"תשליך" לנהר שיש בו דגים, לפי המדרש כאשר הלך אברהם אבינו ע"ה לעקוד את בנו יצחק, הוליקו השטן במים עד צוארו. ואמר אברהם הושפעם כי באו מים עד נפש וניצל. מספרים על צדיק אחד שהיה בדרכו לעשות תשליך ביחידות. פעם אחת בא אחריו חסיד אחר בסתר בעת שהצדיק אמר את סדר התשליך, הצדיק הרגיש כי משהו עוקב אחריו ולאחר שפנה כה אפה ראה את החסיד והוא שאל אותו מה מעשיך פה? השיב לו החסיד אני רוצה לקחת את העונות שלי הרבי שלי שמשליך אותם לנהר על כך אמר מי שאמר זה הפירוש על הנאמר "אבותינו חטאו ואיננו ואנחנו עונותיהם סבלנו" באופן שחיי נאה כי אבותינו היו רעים מאתנו ואנחנו טובים מהם וזה הרי תמוה אלא הפירוש כל מה שנחשב אצל אבותינו כחטא הרי אצלנו זה כמצוה... מענין לענין באותו ענין: בירושלים היו הולכים אנשי קרית משה ובית הכרם לעשות את התשליך בכריכת האוניברסיטה בגבעת רם, פעם הלכנו לשם ביום ראש השנה, וחזרו כלעומת שבאנו. שומר הבריכה לא נתן לעשות את השתליך בכריכת בטענה כי הצגים ימותו מהעוות שנזרוק

יהי רצון וכו' שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה. קרא - יהי רצון וכו' שחקרע רוע גזר דינו ויקראו לפניך זכויותינו. רוביא - ... שירבו זכויותינו. כרתי - ... שיכרתו שונאינו. סיקא - ... שיסתלקו אויבינו ומשחיננו. דגים - ... שנפרה ונרבה כדגים. ראש כבש - ... שנהיה לזנב.

ביום הראשון הולכים ל"תשליך" לנהר שיש בו דגים, לפי המדרש כאשר הלך אברהם אבינו ע"ה לעקוד את בנו יצחק, הוליקו השטן במים עד צוארו. ואמר אברהם הושפעם כי באו מים עד נפש וניצל. מספרים על צדיק אחד שהיה בדרכו לעשות תשליך ביחידות. פעם אחת בא אחריו חסיד אחר בסתר בעת שהצדיק אמר את סדר התשליך, הצדיק הרגיש כי משהו עוקב אחריו ולאחר שפנה כה אפה ראה את החסיד והוא שאל אותו מה מעשיך פה? השיב לו החסיד אני רוצה לקחת את העונות שלי הרבי שלי שמשליך אותם לנהר על כך אמר מי שאמר זה הפירוש על הנאמר "אבותינו חטאו ואיננו ואנחנו עונותיהם סבלנו" באופן שחיי נאה כי אבותינו היו רעים מאתנו ואנחנו טובים מהם וזה הרי תמוה אלא הפירוש כל מה שנחשב אצל אבותינו כחטא הרי אצלנו זה כמצוה... מענין לענין באותו ענין: בירושלים היו הולכים אנשי קרית משה ובית הכרם לעשות את התשליך בכריכת האוניברסיטה בגבעת רם, פעם הלכנו לשם ביום ראש השנה, וחזרו כלעומת שבאנו. שומר הבריכה לא נתן לעשות את השתליך בכריכת בטענה כי הצגים ימותו מהעוות שנזרוק

יהי רצון וכו' שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה. קרא - יהי רצון וכו' שחקרע רוע גזר דינו ויקראו לפניך זכויותינו. רוביא - ... שירבו זכויותינו. כרתי - ... שיכרתו שונאינו. סיקא - ... שיסתלקו אויבינו ומשחיננו. דגים - ... שנפרה ונרבה כדגים. ראש כבש - ... שנהיה לזנב.

ביום הראשון הולכים ל"תשליך" לנהר שיש בו דגים, לפי המדרש כאשר הלך אברהם אבינו ע"ה לעקוד את בנו יצחק, הוליקו השטן במים עד צוארו. ואמר אברהם הושפעם כי באו מים עד נפש וניצל. מספרים על צדיק אחד שהיה בדרכו לעשות תשליך ביחידות. פעם אחת בא אחריו חסיד אחר בסתר בעת שהצדיק אמר את סדר התשליך, הצדיק הרגיש כי משהו עוקב אחריו ולאחר שפנה כה אפה ראה את החסיד והוא שאל אותו מה מעשיך פה? השיב לו החסיד אני רוצה לקחת את העונות שלי הרבי שלי שמשליך אותם לנהר על כך אמר מי שאמר זה הפירוש על הנאמר "אבותינו חטאו ואיננו ואנחנו עונותיהם סבלנו" באופן שחיי נאה כי אבותינו היו רעים מאתנו ואנחנו טובים מהם וזה הרי תמוה אלא הפירוש כל מה שנחשב אצל אבותינו כחטא הרי אצלנו זה כמצוה... מענין לענין באותו ענין: בירושלים היו הולכים אנשי קרית משה ובית הכרם לעשות את התשליך בכריכת האוניברסיטה בגבעת רם, פעם הלכנו לשם ביום ראש השנה, וחזרו כלעומת שבאנו. שומר הבריכה לא נתן לעשות את השתליך בכריכת בטענה כי הצגים ימותו מהעוות שנזרוק

בראש השנה חוקעים בשופר יש הרבה טעמים למצוה זו, כמו שנאמר "היתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו?" או כמו שהרמב"ם אומר: "אף על פי שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר: עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מחרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בשתובה וזכרו בוראכם".

מספרים על בעל "חזון איש" (הרב אברהם ישיעהו קרליץ 1878-1953) מבני ברק שפעם בראש השנה אחרי קריאת התורה צוה הבעל חזון איש לתקוע בשופר תיכף ומיד, מבלי לעשות הפעם שום הפסקה כנהוג, כן צוה לא להאריך באמירת הפרק "למנצח לבני קורח" שאורמים שבע פעמים לפני התקיעות. רבים לא ידיעו את פשר הדבר ותמהו למה החזון איש שינה ולא עשה הפסקה ולה קיצר באמירת ה"למנצח"? התברר כי הוא שמע לשיחה קצרה בין שני מתפללים אב ובן צעיר, אבא, אמר ^{הבן} /הלא אתה חלש אולי תטעם דבר מה לפני התקיעות? נזף בו אביו ואמר: מעולם לא טעמתי לפני הקיעת שופר. השיחה הזו השפיעה על החזון איש באיזה מידה חרד הילד לאביו החלש ולכן ציווה לבטל את ההפסקה ולהזדרז להקדים את התקיעות... מספרים שהרבי מקוצק לא היה סובל כאשר החזן היה מאריך בניגונת הפיוטים בראש השנה וביום הכיפורים. בבת מדרשו של הרבי מקוצק היה בעל תפלה בשם ר' הירש פורציווער שהיה מחפלל בימים הנוראים לפני התיבה, בכל פעם כאשר ר' הירש היה מאריך היה הרבי אומר "הירש מקצר..."

פעם אחת הייתה שריפה גדולה אחר הימים הנוראים בביתו של ר' הירש וכל רכושו נשרף לא עלינו, הוא בא אל הרבי ושטח את לבו המר על השריפה על אמר לו הרבי: "זה מפני שאחה הארכת בתפלת "ונתנה תוקף" באמירת - מיבאש..."

תקיעת השופר בראש השנה מוזכרת במקרא ובתנ"ך הרבה פעמים וכבר אמרנו כי התקיעה למרות שהיא גזירת הכתוב יש בה גם סממנים מיוחדים כפי שהבאנו לעיל. למה חוקעים בשופר של איל על כך נאמר בראש השנה ט"ז ע"ב: אמר רבי אבהו, למה תוקעין בשופר של איל? אמר הקדוש ברוך הוא: תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם ומעלה אני כאילו עקדתם עצמכם לפני".

ישנם סיפורים רבים מהם אמיתיים ומהם הרבה גוזמאות על תקיעת שופר "מתוצרת עצמית", כלומר כאשר יהודים היו נמצאים במצוקה במחנות מות או בטייגות של סיביר במלחמת העולם השנייה ולא היה בידם השופר לקצוע על סיפור אחד שפורסם בספר "סיפורי החג ראש השנה" סיפורים מרחקים מאורעות מעניינים, שקרו בראש השנה אחד מהם על "שופר מתוצרת עצמית" נביא אהו בהשמטות קלות הדבר קרה בסיביר בכפר קטן ונידח שהיה אלא אך ורק "קולחוז" סובייטי לשם נקלעה משפחה חרדית שהוגלה מפולין למוסקבה ומשם לסיביר, המשפחה עבדה עבוד אדמה בקולחוז ובתמורה היו מקבלים אוכל ודמי כיס, לא מתו מרעב אבל לא היה מספיק בידם לשבור את הרעבון.

והנה כאשר הקרבו בימים הנוראים בכפר לא הייתה אפשרות אפילו לחלום על תפלה בצבור בראש השנה ויום הכיפורים, אולם נודע להם כי בשוב הקרוב יש יהודים הרוצים לארגן בחשאי מנין לראש השנה ויום הכיפורים. זמן קצר לפני ראש השנה ראש המשפחה חלה במחלה קשה ולא

יכלו לחושב על נסיעה לישוב לראש השנה, את ראש המשפחה הטרידה המחשבה כיצד הוא לא ישמע תקיעת שופר בראש השנה? חרף חוליו הוא תבע להשיג לו שופר ויהי מה שיהיה. אבל שופר לא היה ולא ידעו איך להשיגו.

מספר הבן את "הנס" שקרה להם בחצר הבית המוזנחת שהיתה מליאה עשבים שוטים, שיהי מוכר לו הפטב, שהוא היה מבלה בה חלק ניכר מזמנו, ביום בהיר אחד הוא גילה בחצר דבר שהחיה דומה לראש של איל, הוא לא האמין למראה עיניו, וחשב שהוא הוזה בחלום על מה שהוא חושב וכיצד הגיע לכאן ראש של איל? עם קרניים גדולות? הלוא מקרן איל עושים שופר....

מיד לקח את הראש והחביא אותו באחד המחבואים שבחצר, שרק הוא ידע על קיומו, בסוד זה רצה לחלוק עם גיסו שהוא כבר ידע לעשות מהקרן של האיל שופר למהדרין שבמהדרין....

למחרת הבוקר לקח את גיסו למחבןאאולס מה רבה היתה ההפתעה והאכזבה כאשר נוכח כימהמחבון נעלם הראש.... לא ראש, לא איל, לא קרן, לא שופר! במחשבה ראשונה עלתה בדעתו כי השטן ידו היתה במעל... כדי לקחת את הראש שלא יהיה להם שופר לתקיעה... כל היום הלך כסהרו ובמקום קול השופר צלצל באזניו מעין בכי חריש....

כעבור ימים ספורים הוא נכנס לחצר בשעות אחרי הצהריים ונשאר עומד דומם כמוכה הלם. באמצע החצר היה מונח הראש "שלו" עם שמי הקרניים המתנוסות אל על... כאילו היו מונחין ממש ימי בראשית... הפעם לא היסס אף רגע תפס את הראש בידיים שלו ומסר אותו לגיסו. הוא לקח את הראש לשדה שם הוא עבד בקציר החיטה, הוא עבד קשה עד שניקב את הקרן של האיל, ניקה אותה ניסר אותה בעבודה זו עזרו לו נערי האיכרים הלא יהודים לאחר שסיפר להם שהוא עושה כאן איזה חליל מיוחד במינו כדי לנגן בו....

ביום ראשון של ראש השנה נאספו קומץ היהודים אצלו בבית, האב ירד מהמיטה ואמר בבכי מר את הפסוקים שלפני תקיעת השופר וכאשר הקולות הראשונים יצאו מהשופר של תוצרת עצמי פרצו קומץ היהודים הנוכחים בבכי מר, כשהם ממררים בבכי על צרותיהם על הורים, אחים וילדים שאבדו ואינם, הם הזילו דמעות על חשובה ועל חקוה לימים טובים יותר, השופר הובא עמם לפוסקבה כאשר שבו אליה לאחר המהחמה ושמרו עליו כעל בבת עינם....